

TIL MAKTENS KORRIDORER

RAPPORT OM POLITISK DELTAKELSE BLANT UNGE MED
FUNKSJONSNEDESETTELSER OG KRONISK SYKDOM

Unge
funksjonshemmede

Tusen takk til alle som deltok i Unge funksjonshemmede sin spørreundersøkelse. Det hadde ikke vært mulig å gjennomføre prosjektet uten dere. Tusen takk til referansegruppen som har brukt tid og ressurser på å bistå prosjektleder gjennom prosjektperioden. Referansegruppen har bestått av Sadia Jabeen Iqbal, nestleder i Rådet for personer med funksjonsnedsettelse, Ingrid Thunem, representant fra Unge funksjonshemmedes styre, Johannes Kiese, rådgiver i Arbeiderpartiets ungdomsorganisasjon, Finn Arild Thordarson, leder i Høyrefunk og Andreas Habberstad i Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon (FFO). Takk for et godt samarbeid gjennom hele prosjektet. Til slutt, en stor takk til Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet som har finansiert prosjektet.

Rapporten er utarbeidet av Oda Oftung ved Unge funksjonshemmede, 2021.

Bufdir

På hvilke måter er unge med funksjonsnedsettelse og kronisk sykdom aktive i norsk politikk i dag? Hvilke forhold er det som hindrer, og hvilke er det som bidrar til økt politisk deltakelse blant unge med funksjonsnedsettelse og kronisk sykdom?

OPPSUMMERING

Spørreundersøkelsen viser at faktorer som manglende informasjon, fravær av invitasjoner, fysisk utilgjengelighet, fordommer og lav kunnskap om ulike funksjonsnedsettelse fører til lav deltakelse i politiske forum for unge med funksjonsnedsettelse og kronisk sykdom. En vesentlig andel respondenter oppgir å ha sluttet å engasjere seg i politiske forum på grunn av fysisk utilgjengelige rom eller negative og hatefulle holdninger. Fysiske barrierer og manglende informasjon om mulighet for deltakelse oppgis i stor grad som hindre blant respondentene, i tillegg til manglende kunnskap hos arrangører angående tiltak for tilrettelegging for usynlige funksjonsnedsettelse. Undersøkelsens funn tyder på at utilgjengelige omgivelser, mangelfulle rutiner og dårlige holdninger ovenfor mennesker med funksjonsnedsettelse og kroniske diagnoser skjer på flere nivåer i norsk politikk.

Fysisk utilgjengelighet og manglende informasjon om mulighet for deltakelse oppgis. Flere respondenter oppgir erfaring med negative holdninger, fordommer og lave forventninger på grunn av funksjonsnedsettelse. Fra før vet vi at så mange som 1 av 3 unge har opplevd hatefulle ytringer på grunn av funksjonsnedsettelse eller kronisk sykdom på skolen.¹ I politisk sammenheng opplever mange unge med usynlige funksjonsnedsettelse å ikke bli trodd når de forteller om behov, og at de ikke blir tatt hensyn til. For å øke tilgangen til politiske forum er det behov for økt kunnskapsnivå blant arrangører ved politiske arenaer, samt blant majoritetsbefolkningen generelt. Partier og andre politiske forum må aktivt ta ansvar for å øke kompetanse om funksjonshemmende forhold og vise

villighet til å gjennomføre tiltak som fører til tilgjengelighet. Universelt utformede omgivelser, kommunikasjon og informasjon er krav fra norske myndigheter, selv om dette ofte ikke oppfylles i praksis. At demokratiske arenaer frastår fra å gjennomføre tilretteleggende tiltak må oppfattes som diskriminering i langt større grad enn hva den generelle forståelsen er i dag. Overordnet vil implementering av FN-konvensjonen om rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne (CRPD) i menneskerettighetsloven bidra til at unge med funksjonsnedsettelse og kronisk sykdom sine rettigheter får bedre vern, samt større muligheter til å utøve sin rett til å være en aktiv deltaker i demokratiet, med reelle muligheter til å påvirke sine omgivelser.

Majoriteten av respondentene oppgir å delta i interesseorganisasjoner. Gjennom deltakelse i ulike organisasjoner opparbeides det erfaring med interessepolitisk arbeid som gir politiske ressurser. Dette er kompetanse som kan omsettes i deltakelse også ved den partipolitiske arenaen. Unge med funksjonsnedsettelse og kronisk sykdom har erfaring og perspektiver som bidrar til politiske beslutninger kan tas på bredest mulig grunnlag.

På individnivå kan politisk deltakelse være en meningsfull aktivitet, der unge med funksjonsnedsettelse kan føle tilhørighet og mestring, og oppleve læring og sosialt engasjement. Dette kan igjen motvirke utenforskap. Videre vil en sterkere representasjon av funksjonshemmede gi flere forbilder og kan stimulere til bredere deltakelse. Ikke minst er dette nødvendig i utviklingen av politikk som skal være for hele befolkningen, som er en demokratisk verdi i samfunnet.

¹ <https://ungefunksjonshemmede.no/ressurser/publikasjoner/utdanning/sta-opp-mot-hatprat-2020/>

- › 28% oppgir at fysiske, materielle barrierer og bygningsmessige forhold hindrer dem i å delta i politiske forum
- › 20% har *sluttet* å engasjere seg politisk på grunn av utilgjengelige politiske rom
- › 18% har *sluttet* å engasjere seg politisk på grunn av negative og hatefulle holdninger
- › 37% oppgir at de mangler info om muligheter for deltakelse i politiske forum
- › 39% oppgir at informasjon og sosiale treff skjer på arenaer hvor de ikke har mulighet til å delta
- › 69% av respondentene med funksjonsnedsettelse som er usynlige eller synlige av og til, frykter å ikke bli trodd når de forteller om sin funksjonsnedsettelse
- › 48% av respondentene med synlige funksjonsnedsettelse har opplevd å bli møtt med lave forventninger
- › 57% av respondentene med synlige funksjonsnedsettelse har opplevd at folk undervurderer hvor mye de kan
- › 67% ville svart ja til å delta ved et partimøte om de ble invitert
- › 73% mener at flere forbilder i politikken ville bidratt til at de selv kunne vurdert å ytre meningene sine i politiske forum.

BAKGRUNN FOR PROSJEKTET

I 2018 slo Funksjonshemmedes fellesorganisasjon (FFO) fast at personer med funksjonsnedsettelse er underrepresenterte i norsk politikk. Gjennom kampanjen [Et funksjonshemmet demokrati?](#) ble de norske partiene konfrontert med hvilke konsekvenser dette har for ivaretagelsen av det politiske medborgerskapet til mennesker med funksjonsnedsettelse. Her trekkes det frem at ulike grupper i befolkningen ikke har de samme forutsetningene for å delta i ulike politiske forum. Dette er et reelt demokratisk problem. De politiske partiene har i ulik grad uttrykt at et «funksjonshemmet demokrati» er gjeldende. Partimedlemmer uttrykker i kampanjen at mennesker med funksjonsnedsettelse er ønsket inn i «maktens korridorer».

Unge funksjonshemmede opplever at interesser og saker for unge med funksjonsnedsettelse og kroniske diagnoser i flere tilfeller faller gjennom i partiene. For å sikre at disse interessene ivaretas og at partiene utvikler politikk på områder som er relevante for unge med funksjonsnedsettelse, er det vesentlig at gruppen er representert i partier og kan formidle sine synspunkter. Selv om mange deltar i organisasjonsliv, er det i hovedsak i partiene at politikk skapes. For å bidra til økt rekruttering av unge med funksjonsnedsettelse og kronisk sykdom til politiske beslutningsarenaer, er det behov for en bredere kartlegging av hva som i dag forhindrer deltakelse.

FORMÅL

Spørreundersøkelsen ønsker å kartlegge årsaker til at ungdom med funksjonsnedsettelse ikke engasjerer seg i politikk på lik linje som majoritetsbefolkningen, og hva som skal til for at denne gruppen i større grad skal kunne delta direkte i politiske partier. Undersøkelsens mål er å samle kunnskap og bidra til en bredere politisk representasjon av personer med funksjonsnedsettelse og kronisk sykdom i norsk politikk.

Undersøkelsen spør hvorvidt målgruppen er interessert i politikk, i hvilken grad de ønsker å delta, om unge med funksjonsnedsettelse og kronisk sykdom anser seg kompetente til å delta, samt i hvilken grad de opplever tilgang til politiske partier. Funnene og notatet bygger på de selvopplevde erfaringene respondentene har avgitt.

METODE, UTVALG OG DATA

Rapportens datagrunnlag er respons på spørreskjemaundersøkelse gjennomført på nett (Survey Monkey). Spørsmål til undersøkelsen er utarbeidet av prosjektleder i samråd med referansegruppen. Respondentene fikk en rekke påstander hvor de kunne svare på i hvilken grad de var enige på en skala fra helt enig til helt uenig i fem trinn. Noen steder var det mulig å legge ved kommentarer. Undersøkelsen ble sendt ut til alle medlemsorganisasjoner og delt på Unge funksjonshemmedes sosiale medier og nettverk.

Utvalget består av ungdom og unge voksne i alderen 15-36 år. 89 personer besvarte undersøkelsen. Kvinner er den største andelen av utvalget med 71%, mens 19% oppgir å være menn og 10% oppgir å være ikke-binære.

Aldersspredningen er bred med en hovedtyngde på aldergruppa 21-25 (36%). Det er stor variasjon i type funksjonsnedsettelse. Respondentene kunne oppgi flere typer funksjonsnedsettelse og kronisk sykdom, noe mange har gjort. På spørsmål om funksjonsnedsettelsen er synlig for andre svarer mer enn halvparten at den i noen situasjoner er det. Over halvparten oppgir å ha psykiske vansker. 30% oppgir å være i arbeid, 48% er under utdanning og de resterende er ufør, sykemeldt eller lignende. Utvalget er spredt geografisk. På spørsmål om respondentene tilhører en annen minoritetsgruppe svarer 10% at de har annen etnisitet enn majoriteten og 48% at de indentifiserer seg som LHBTIQ.² Denne høye representasjonen av mennesker som tilhører LHBTIQ kan skyldes at organisasjoner innen dette feltet har rekruttert godt til utvalget. En annen forklaring kan være at representanter for LHBTIQ fra før har erfart nytten av organiserte felleskap, som

igjen kan føre til at de har et stort politisk engasjement og derfor har vært interesserte i å delta i en undersøkelse som denne. At en høy andel oppgir å ha psykiske vansker kan skyldes at Mental Helse Ungdom var flinke til å rekruttere respondenter, men det kan også være at psykiske lidelser opptrer sammen med annen funksjonsnedsettelse. I tillegg er det slik at psykiske lidelser er utbredt i hele befolkningen.

Undersøkelsens respondenter representerer et vidt spekter med ulike typer funksjonsnedsettelse og respondentene er fra alle fylkene i landet. Utvalget er ikke generaliserbart, men gir likevel verdifulle innblikk i hvordan målgruppen opplever deltakelse i politikk i dag. Under noen av spørsmålene er det åpnet opp for at respondentene kan skrive kommentarer. Mange respondenter har gitt utfyllende beskrivelser på temaene det er spurt etter.

² Lesbisk, homofil, bifil, trans, intersex, queer

DEFINISJONER

Funksjonshemming oppstår når det er et gap mellom et individs forutsetninger og omgivelsenes utforming eller krav til funksjon. Funksjonshemming er ikke en individuell egenskap, men et forhold eller en situasjon som kan oppstå i individets møte med samfunnet/de fysiske omgivelsene.

En funksjonsnedsettelse viser til tap av, skade på eller avvik i en kroppsdel eller i en av kroppens psykologiske, fysiologiske eller biologiske funksjoner. Dette kan eksempelvis dreie seg om nedsatt bevegelses-, syns- eller hørselsfunksjon, nedsatt kognitiv funksjon eller ulike funksjonsnedsettelser på grunn av allergi, hjerte- eller lungesykdommer. Begrepet funksjonsnedsettelse er synonymt med nedsatt funksjonsevne eller redusert funksjonsevne.

Funksjonshemmende forhold viser til at utformingen av samfunnet/de fysiske omgivelsene er slik at det er vanskelig for enkeltpersoner å ta seg frem på egen hånd, og å etablere eller opprettholde et selvstendig liv og en sosial tilværelse. Hvis en bygning bare har trappetrinn og ikke rampe i inngangspartiet, er det et funksjonshemmende forhold. Tunge dører kan også utgjøre funksjonshemmende forhold.³

Politisk medborgerskap: Politisk deltakelse er når arbeidet springer ut i fra et ønske om å påvirke forhold i samfunnet. Politiske medborgerskap knyttes til å kunne delta i valg, delta i valgkampanjer og partiarbeid. Organisasjonsarbeid, aksjoner, økonomiske bidrag eller kontakt med myndigheter.⁴

Tilgjengelighet: handler om at alle mennesker uavhengig av funksjonsevne skal ha tilgang til ressurser i samfunnet. Det handler om mulighet for utøvelse av medborgerskap og rettighetene og pliktene som følger med dette. Det innebærer å tilrettelegge for mennesker med ulike behov og berører områder som informasjon og kommunikasjonsteknologi, samferdsel og transport, byggverk og uteområder og produkter.

³ Definisjonene er hentet fra Bufdir

⁴ Strømsnes, K. (2003) Folkets maktmedborgerskap, demokrati, deltakelse (1. utg) Gyldendal akademisk, s. 29

⁵ Lid, Inger Marie. (2020) Universell utforming og samfunnsdeltakelse (1. utg.) Cappelen Damm akademiske. s. 11

FUNN FRA UNDERSØKELSEN

DELTAKELSE OG INTERESSE

Undersøkelsen viser at en høy andel av respondentene deltar i interesseorganisasjoner og engasjerer seg på ulikt vis i politikk. 84% av respondentene opplyser å være medlem av en eller flere interesseorganisasjoner, som eksempelvis kan være pasientorganisasjoner, miljøorganisasjoner eller lignende. Av disse deltar opp mot 70% av aktivt sine i organisasjoner. Når det kommer til medlemskap i politiske partier, er til sammen over 40% medlemmer av et parti og majoriteten av disse er aktive medlemmer.

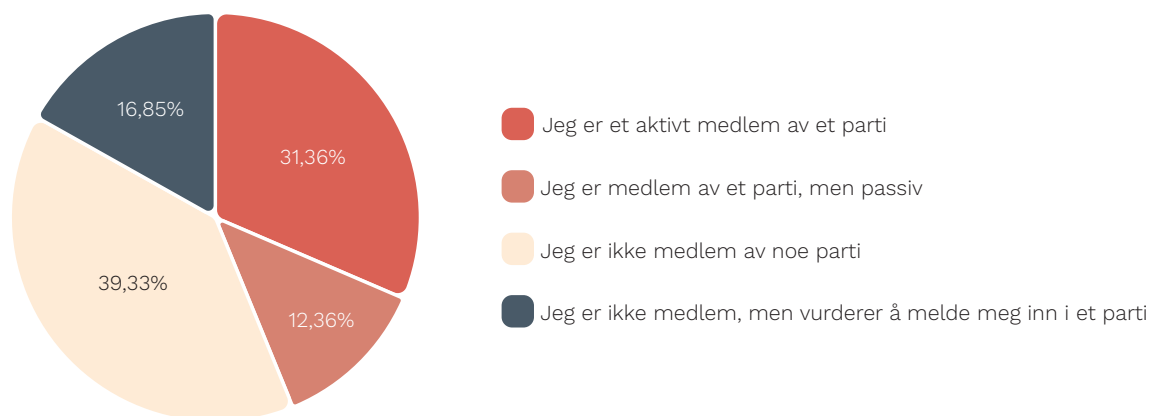
16% oppgir at de vurderer å melde seg inn i et parti, noe som er interessant og stiller spørsmål ved hva det er som gjør at de holder tilbake og ikke melder seg inn. Et alternativ kan være allerede opplevde barrierer, mens en annen årsak kan være frykt og antakelser om potensielle barrierer og utfordringer man vil komme til å møte på ved deltakelse.

Vi vet at så mye som 1 av 3 unge med funksjonsnedsettelse har opplevd hatefulle ytringer og at dette for mange kan gi store konsekvenser. (Lær mer om hatprat i vår rapport [Stå opp mot hatprat!](#))

Over 90% av respondentene er enige i påstanden om at politikk er «noe som angår meg». Dette er kanskje ikke så overraskende, da en viss interesse for tematikken må ligge til grunn å besvare undersøkelsen på eget initiativ. Godt over 80% har gjort opp sine politisk standpunkt og nær tilsvarende andel stemmer ved hvert stortingsvalg. En liten andel oppgir å ikke ha stemmerett enda. Undersøkelsen ble gjennomført i forkant av et stortingsvalg, og man kan anta, som i likhet med den generelle befolkningen, at tidspunktet kan ha noe innvirkning på respondentenes bevissthet om, og kunnskap om politikk. Samtidig tyder den

SP10 I HVILKEN GRAD DELTAR DU I POLITISKE PARTI?

Besvart: 89 Hoppet over: 0

SVARVALG	SVAR	
Jeg er et aktivt medlem av et parti	31,46%	28
Jeg er medlem av et parti, men passiv	12,36%	11
Jeg er ikke medlem av noe parti	39,33%	35
Jeg er ikke medlem, men vurderer å melde meg inn i et parti	16,85%	15
TOTALT		89

Figur 1

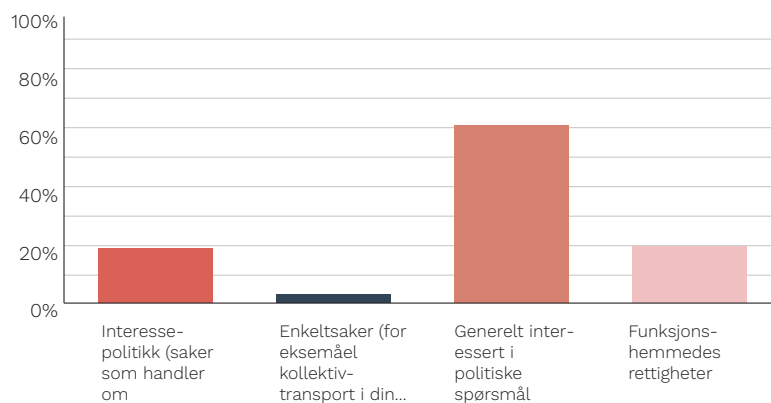
høye andelen medlemskap og aktivitet i interesseorganisasjoner eller partier på at samfunnsengasjementet og interesse for politiske saker er noe respondentene har vært opptatt av over tid.

Majoriteten av respondentene i undersøkelsen er generelt opptatt av politiske spørsmål (58%, se figur 2), fremfor interessepolitiske saker eller funksjonshemmedes rettigheter spesielt. Felles for respondentene er et politisk engasjement, i tillegg til kunnskap og kompetanse om saker som angår mennesker med funksjonsnedsettelse i varierende grad.

Det er viktig å understreke at det ikke finnes noe naturlig eller riktig skille mellom generelle politiske problemstillinger og «funkispolitikk». Men vi vet likevel at mange med funksjonsnedsettelse møter fordommer og antakelser om at man er opptatt av spesifikke saker relatert til sin funksjonsnedsettelse når man engasjerer seg politisk.⁶ Undersøkelsen tyder på at utvalget ikke først og fremst er opptatt av interessepolitiske saker som angår «sin egen gruppe».

SP15 JEG ER MEST OPPTATT AV SAKER SOM HANDLER OM

Besvart: 87 Hoppet over: 2

SVARVALG	SVAR	
Interessepolitikk (saker som handler om spesifikke felt, for eksempel knyttet til en diagnose)	18,39%	16
Enkelt saker (for eksempel kollektivtransport i din kommune)	3,45%	3
Generelt interessert i politiske spørsmål	58,62%	51
Funksjonshemmedes rettigheter	19,54%	17
TOTALT		87

Figur 2

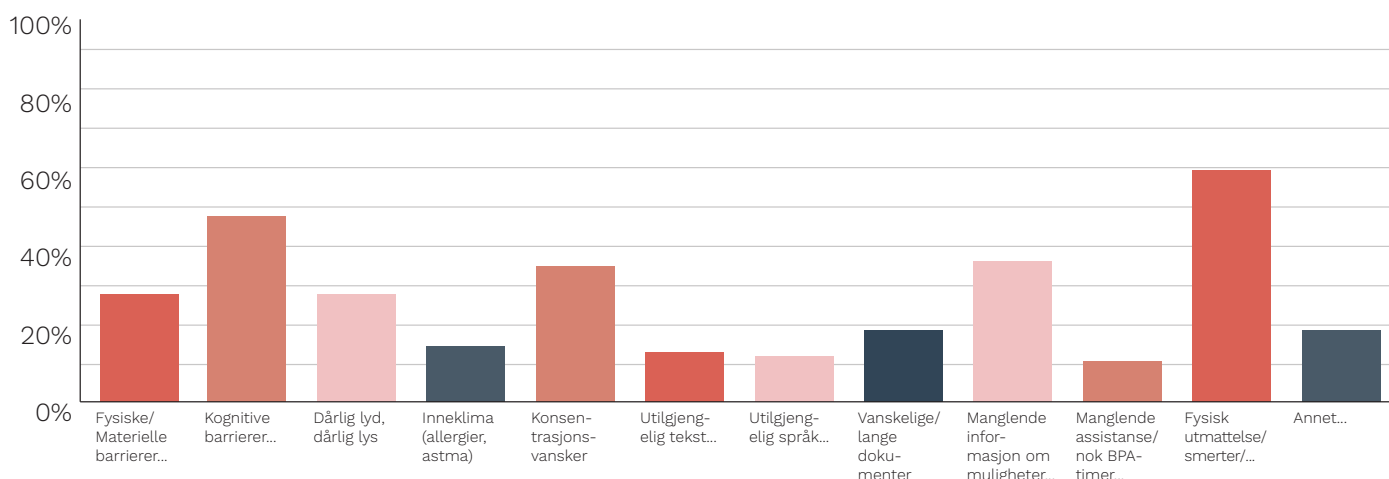
⁶Guldvik, I, Lesjø I.H (2011) Lutter velvilje, men mye gjenstår Politisk deltakelse blant mennesker med funksjonsnedsettelse. Forskningsrapport nr. 145/2011 Høgskolen i Lillehammer

HVA ER DET SOM HEMMER?

Figur 3 viser ulike forhold som har hindret unge å delta i politiske rom. Respondentene hadde mulighet til å krysse av for ett eller flere alternativer, noe mange gjorde.

SP17 HAR DU OPPLEVD Å IKKE KUNNE DELTA I POLITISKE ROM (SOM MØTER, ARRANGEMENTER) SOM FØLGE AV ETT ELLER FLERE AV DISSE PUNKTENE:

Besvart: 68 Hoppet over: 21

SVARVALG	SVAR	
Fysiske/materielle barrierer (bygningmessige, manglende hjelpemidler)	27,94%	19
Kognitive barrierer (hvordan man tar imot og bearbeider informasjon. F.eks. manglende pauser/tid for hvile)	48,53%	33
Dårlig lyd, dårlig lys	27,94%	19
Inneklima (allergier, astma)	14,71%	10
Konsentrasjonsvansker	35,29%	24
Utilgjengelig tekst (lese- og skrivevansker, mangel på punktskrift, tekst til tale)	13,24%	9
Utilgjengelig språk (manglende tolk, tegnspråk og skrivevansker)	11,76%	8
Vanskelige/lange dokumenter, vanskelige ord	19,12%	13
Manglende informasjon om muligheter for deltakelse	36,76%	25
Manglende assistanse/nok BPA-timer for å kunne delta	10,29%	7
Fysisk utmattelse/smerter/manglende overskudd	60,29%	41
Annet (vennligst spesifiser)	19,12%	13
TOTALT		68

Figur 3

FYSISKE BARRIERER

Hele 28% av respondentene oppgir at fysiske, materielle barrierer og bygningsmessige forhold hindrer dem i å delta. 20% oppgir at de har sluttet å engasjere seg politisk på grunn av utilgjengelige politiske rom.

Det fysiske miljøet for politisk deltakelse varierer fra store formelle forsamlingsaler og møter til uformelle arenaer som hjemme hos et medlem eller møte på kafé. Det fysiske miljøet vil alltid alltid omfatte utforming av bygg og uteområder med hensyn til fremkommelighet, orientering, nivåforskjeller og kontraster, lyd miljø, belysning og inneklime.

På steder hvor dette ikke er mulig å oppfylle, er det likevel viktig at det fysiske miljøet er tilrettelagt i størst mulig grad for at flest mulig skal kunne delta. Dette er noe man bør jobbe med før behovet melder seg. For mange vil det oppleves som en byrde at lokallag eller organisasjon først endrer praksis eller lokaler som følge av at man kommer til som ny. Like viktig er det å gi beskjed om hva man har, og hva man ikke har på gitt tidspunkt. Det gir signal om at organisasjonen er bevisst tematikken og ønsker å jobbe med dette.

MANGEL PÅ INFORMASJON

Så mye som 37% opplever å mangle informasjon om muligheter for deltakelse i politiske forum. Ved et annet spørsmål oppgir nær 40% oppgir at informasjon og sosiale treff skjer på arenaer hvor de ikke har mulighet til å delta (figur 4). At så mange opplever å ikke få informasjon om mulighet for deltakelse kan være resultat av flere årsaker.

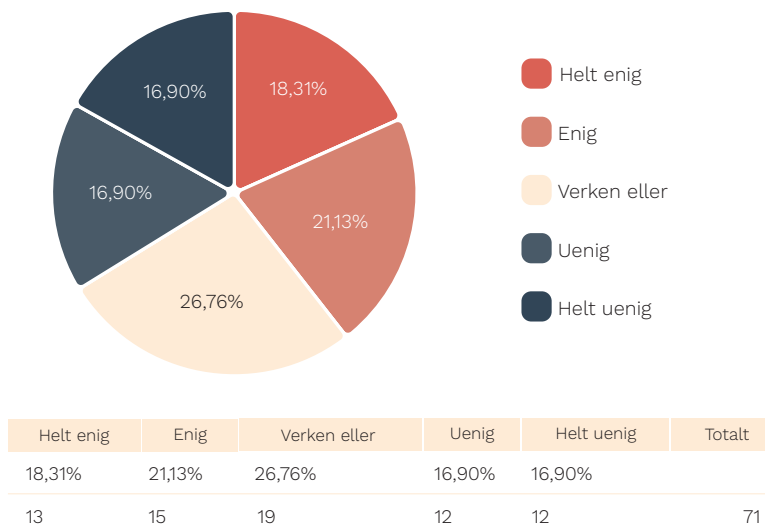
En av dem henger sammen med de fysiske omgivelsene hvor informasjon gis uformelt. Å delta i sosiale og uformelle forum er en viktig del av det politiske arbeidet, mange diskusjoner og nettverk bygges her og har mye å si for motivasjon for å engasjere seg videre.

Anonym respondent:

Hvis flere med funksjonsnedsettelse skal kunne engasjere seg politisk, spesielt på nasjonalt nivå, må det store endringer til. Politikk er bygd på nettverk, hvem du kjenner, hvem du er i slekt med osv. Når man ikke kan bli med på alt av sosialt, strekke seg den ekstra milen for å imponere, stopper det opp.

SP34 INFORMASJON OG SOSIALE TREFF SKJER OFTE PÅ ARENAER HVOR JEG IKKE HAR MULIGHET TIL Å DELTA

Besvart: 71 Hoppet over: 18

Figur 4

Noen kjennetegn ved utilgjengelig informasjon i både fysisk og digital form kan oppsummeres i to punkter:

Manglende beskrivelse av omgivelser og hva som skal skje

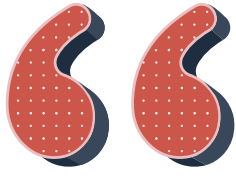
Dette kan utspille seg ved at lokallaget ikke har oppgitt informasjon om tilgjengelig inngang, lokaler, toalett og varighet av arrangement der de gir informasjon.

Kunnskap om fysiske omgivelser og forventinger til hva som skal skje kan være essensielt for de av oss som av ulike årsaker må planlegge i hverdagen (ved medisiner, diett, avtalt transport), eller som risikerer å ikke komme inn i lokalene.

Utformingen av informasjonen

Måten informasjonen er utformet på har mye å si for om budskapet når mottakeren. Eksempler kan være manglende tegnspråk, at teksten er utformet i for liten skrift, manglende kontraster som gjør det vanskelig å tyde, eller at informasjonen publiseres på plattformer som ikke alle kan bruke, for eksempel hvor det ikke kan tolkes fra tekst til tale.

Både innholdet i informasjonen som blir gitt, samt utforming av den sender viktige signal om hvem som kan delta og er velkomne inn.

Å be om tilrettelegging blir ofte en byrde, og det er vanskelig å ta plass og ordet for sine egne vansker, spesielt når de er usynlige

KUNNSKAPSMANGEL

Manglende kunnskap kan dreie seg om lav forståelse av diagnose, kapasitet og behov for individuell tilrettelegging framfor tilrettelegging av arenaen. Mange med usynlige og synlige funksjonsnedsettelse kan for eksempel ha varierende kapasitet og behov for hvile og avkobling underveis i møter eller sosiale treff. For den enkelte kan det være vanskelig å selv be om, og følge opp at det skjer:

Anonym respondent:

Å be om tilrettelegging blir ofte en byrde, og det er vanskelig å ta plass og ordet for sine egne vansker, spesielt når de er usynlige.

Flere unge opplever at det er vanskeligere å bli trodd når man fremstår som «frisk», og når formen kan variere fra dag til dag. I undersøkelsen oppgir 69% av respondentene med usynlige funksjonsnedsettelse å ikke bli tatt på alvor og ikke blir tilrettelagt for, mens dette «kun» gjelder 8% av de med synlige funksjonsnedsettelse. Til gjengjeld opplever flere med synlige funksjonsnedsettelse å bli undervurdert. 48% av respondentene oppgir å ha blitt møtt med lave forventninger på grunn av synlig funksjonsnedsettelse.

I undersøkelsen oppgir mange at konsentrasjonsvansker, utmattelse eller kognitive utfordringer hindrer deres deltakelse. Forhold som dette kan både være den primære funksjonsnedsettelsen eller opptre som del av en kronisk diagnose eller annen

funksjonsnedsettelse. At så mange oppgir at dette hindrer tyder på at det er lite kunnskap om forhold som for mange er usynlige, samt tiltak som her vil legge til rette for økt deltakelse. Godt lys, lite støy, forståelig språk og tilstrekkelig med pauser vil for eksempel være helt avgjørende for at noen kan delta, samtidig som det også er noe alle vil ha nytte av.

Anonym respondent:

Andre likepersoner så ned på meg, og tvilte på at jeg var syk, fordi jeg fremsto som velfungerende på mange områder. De så først på meg som likeverdig når jeg utleverte masse om egen helsetilstand og vonde erfaringer. Denne ukulturen er en av hovedgrunnene til at jeg ikke engasjerer meg lenger.

Lavt kunnskapsnivå kan være en årsak til at flere funksjonsnedsettelse som er usynlige blir glemt eller ikke trodd på, og derfor heller ikke blir tatt hensyn til. Uvitenhet kan føre til fordommer og antakelser om at funksjonsnedsettelse eller diagnose har skylden for at personen ikke kan delta, eller ikke klarer å henge med. Ved å anta at manglende deltakelse er en naturlig konsekvens av funksjonsnedsettelsen og at «det bare er slik det er», hindres ikke bare enkeltpersoner fra å være med, men den aktuelle arenaen går også glipp av viktige ressurser og mulig vekst. Ansvar blir dermed hos den unge med funksjonsnedsettelse, og ikke i miljøet de befinner seg.

SOSIALE BARRIERER OG NEGATIVE HOLDNINGER

Funn fra spørreundersøkelsen viser at negative holdninger eller fordommer hindrer unge fra å delta i politiske forum. Så mye som 18% av respondentene oppgir å ha sluttet å engasjere seg i politikk på grunn av negative eller hatefulle holdninger.

Anonym respondent:

Når folk skryter av at du er der, er det vanskelig å skulle delta i debatt

Anonym respondent:

Jeg ble hindret i å utføre oppgaver som hørte til mitt verv av min leder. Jeg ble ekskludert fra det sosiale i partiet, ble ikke bedt på festen til årsmøtet og lignende. Jeg opplevde diskriminering forkledd som omsorg. Jeg opplevde å bli usynliggjort på styremøter, og annen type hersketeknikk. Jeg opplevde å ikke bli hilst på av ledere i partiet.

Historisk har det vært tradisjon for å se mennesker med funksjonsnedsettelse i et medisinsk rammeverk hvor funksjonsnedsettelse eller diagnose ble forstått som årsak til funksjonshemming. Dette innebar i stor grad å se på omsorg og behandling som eneste tilretteleggende tiltak.

I dag oppfattes «funksjonshemming» som noe som oppstår i et samspill mellom person og omgivelsene i en konkret kontekst. Funksjonshemming er ikke abstrakt, men er alltid avhengig av en kontekst, og oppstår derfor i en konkret situasjon og involverer både menneske og omgivelse. Likevel er det ofte slik at mennesker med funksjonsnedsettelse fortsatt blir sett på i et omsorgsperspektiv, fremfor som medborger med plikter og rettigheter.

På spørsmål om hva som hindrer mest svarte en respondent slik:

Fordommer og holdninger, i tillegg til at det ikke var tilrettelagt. For eksempel snakket de bare til assistenten min og ikke til meg når jeg dro på partimøte.

Når man som ung opplever at andre tror det er noe feil med seg selv på grunn av funksjonsnedsettelse eller kronisk sykdom fremfor at det er noe feil med omgivelsene man befinner seg i, hindres de ansvarlige i å undersøke egen praksis. Muligheter for vekst, både hos den enkelte og for arenaen stopper dermed opp. Det er derfor avgjørende å se på rammene som ligger til grunn for deltakelse og hvordan partiet/den politiske møteplassen tar imot forskjellige mennesker.

⁷Lid, Inger Marie. (2020) Universell utforming og samfunnsdeltakelse (1. utg.) Cappelen Damm akademiske, s. 25, 30

REISEVEI, MANGLENDE HJELPEMIDLER OG BRUKERSTYRT ASSISTANSE

Flere respondenter la til kommentarer om at reisevei og manglende kollektivtransporttilbud er en barriere for deres deltakelse.

En annen respondent forteller om manglende støtteordning på grunn av for høy alder (over 26 år):

Hjelpemiddelsentralen bistår ikke med hjelpemidler for at voksne funksjonshemmede skal kunne delta i arbeid som dette. Hadde jeg studert, ville jeg fått tilpassa arbeidsplass (hevsenk skrivebord, tilpassa stol etc), men ikke for annet engasjement som krever tilrettelegging.

At hjelpemidler til frivillig engasjement og politisk arbeid ikke er del av offentlige støtteordninger, samt at mange opplever å ikke få tilstrekkelig antall timer assistanse som brukerstyrt personlig assistanse (BPA), gjør det vanskelig for mennesker med forskjellige behov å delta.

Dette gir et indirekte signal om at politisk deltakelse eller liknende aktiviteter ikke anses som grunnleggende nok for de av oss det gjelder, til at det skal bli ivaretatt. For å endre dette, må synet på hva et grunnleggende behov er, endres. Å kunne delta i demokratiet er grunnleggende for det å være medborger i samfunnet. Likeledes bør transport sikres for slike aktiviteter. I dag er det også slik at assistansetjenester forvaltes av kommunene og vil derfor variere ut ifra hvor man bor. Dette fører til store forskjeller blant hvilke muligheter man har for å delta i politiske forum.

Når folk skryter av at du er der, er det vanskelig å skulle delta i debatt

HVA GIR ØKT DELTAKELSE?

Undersøkelsen stilte spørsmål ved hva det er som skal til for at flere skal kunne delta i politiske forum. På spørsmål om initiativ oppgave til sammen 67% av respondentene at de ville svart ja til å delta ved et partimøte om de ble invitert.

Anonym respondent:

Jeg ble tatt svært godt imot og oppmuntret til å engasjere meg mer enn å bare betale kontingent, jeg ble invitert med på arrangementer og spurt om stille på valgliste.

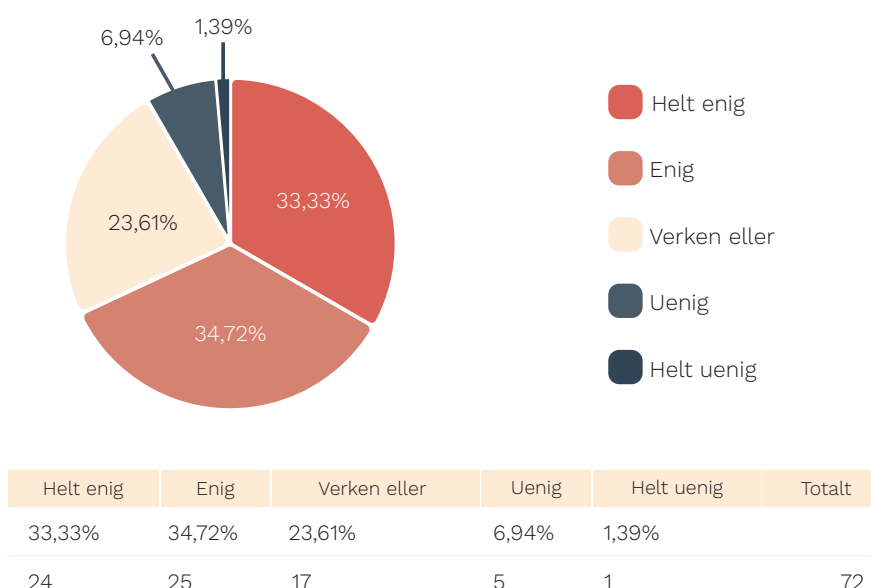
Respondentens kommentar illustrerer hva «invitasjon» kan innebære og gir en tydelig indikasjon på at klar informasjon om muligheter for deltakelse har stor betydning, i tillegg til opplevelse av å være ønsket og anerkjent.

Undersøkelsen ønsket også å se i hvilken grad representasjon av mennesker med funksjonsnedsettelse innvirker på mulighet for egen deltakelse. Til sammen oppgave 73% av respondentene at gode forbilder ville bidratt til at de selv ville vurdert å ytre meningene sine i politiske forum.

Det har lenge vært søkelys på likeverdig deltakelse på bakgrunn av kjønn i politikk. I senere år har studier også sett på hvordan ulike aldersgrupper og etniske minoriteter deltar. Det er politisk enighet om at norsk politikk skal speile befolkningen. Til sammenligning er det derfor oppsiktsvekkende hvor lite søkelys som har blitt rettet mot personer med funksjonsnedsettelse og årsaker for manglende deltakelse. Dette til tross for at gruppen utgjør omkring 17 prosent av befolkningen (Tall fra Bufdir, 2019).

SP36 HVIS JEG BLE INVITERT TIL Å DELTA PÅ ET UNGDOMSPARTIMØTE/PARTIMØTE VILLE JEG SVART JA

Besvart: 72 Hoppet over: 17

Figur 5

En grunn kan være at diskriminering og fordommer mot funksjonshemmede ikke er anerkjent som et sentralt samfunnsproblem. Norske nasjonale institusjon for menneskerettigheter (NIM) gjennomførte i 2019 en undersøkelse viser manglende kunnskap om menneskerettigheter for funksjonshemmede blant norske innbyggerne. Folk med funksjonsnedsettelse ble i denne undersøkelsen ikke nevnt blant gruppene befolkningen oppfatter utsettes for menneskerettighetsbrudd.⁸

Flere respondenter oppga ulike tiltak de mener vil bidra til økt deltakelse for unge med funksjonsnedsettelser og kronisk sykdom.

Anonym respondent:

Enkel tilgjengelig informasjon om ulike måter man kan delta. At politiske partier uttrykker ønske om at de vil ha unge funksjonshemmede i sine partier og at de er villige til å tilrettelegge for eventuelle behov som personer trenger for å kunne være med i partiene.

Anonym respondent:

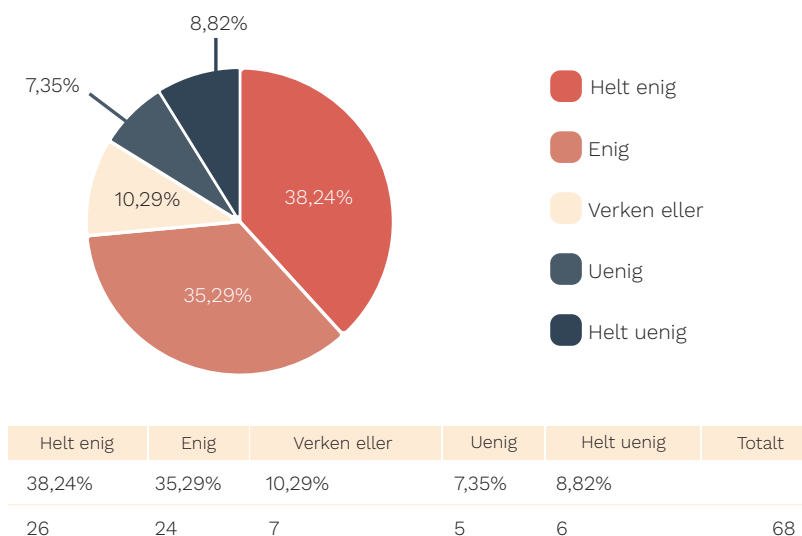
At partiene følger lover og retningslinjer for inkludering. At grunnleggende menneskerettigheter ivaretas. Økt kunnskap om utfordringene personer med funksjonsnedsettelse møter når vi prøver å delta politisk eller i organisasjonslivet

Anonym respondent:

Bevisstgjøring. Diskriminering på bakgrunn av funksjonshemming må sidestilles med for eksempel rasisme i partiprogram, partiets vedtekter o.l. Og dette må folkevalgte, og andre aktive i partiet bli gjort oppmerksom på. Mangfold i politiske styrer må bli et mål. Det må inn i vedtektene, og det burde settes ned egne arbeidsutvalg i partiet som jobber aktivt med mangfold. Det må også bli klart hva en funksjonsnedsettelse er, i mitt parti virket det som de trodde at det bare betød å sitte i rullestol, og de var ikke klar over at det også kan dreie seg om "usynlige" lidelser.

SP38 I HVILKEN GRAD ER DU ENIG I PÅSTANDEN: HVIS JEG VISSTE OM FLERE POLITIKERE MED USYNLIGE ELLER SYNLIGE FUNKSJONSNEDESETTELSE VILLE JEG I STØRRE GRAD VURDERT Å YTRE MENINGENE MINE I POLITISKE FORUM

Besvart: 68 Hoppet over: 21

Figur 6

⁸ 5 Spørreundersøkelse utført av Norges nasjonale institusjon for menneskerettigheter (NIM): Befolkningens holdninger til menneskerettighetene (2018): www.nhri.no/wp-content/uploads/2019/01/Rapport-holdninger-til-menneskerettigheter.pdf

FIRE PUNKTER FOR DEMOKRATISK DELTAKELSE

UNIVERSELL UTFORMING

Universell utforming er nødvendig for noen, men kommer alle mennesker til gode i et livsløpsperspektiv. Det er en strategi og et virkemiddel med mål om tilgjengelighet, likestilling og lik mulighet til deltakelse. Universell utforming innebærer at produkter, bygg, uteområder og tjenester skal kunne brukes av ulike mennesker, uavhengig av forskjeller i aspekter som alder, kjønn og funksjonsnedsettelse. Det innebærer forhold som læringsmiljø, kommunikasjonsform og digitale læringsressurser. Så mange som mulig skal kunne benytte seg av løsningen slik den er, og redusere bruken av særløsninger og behov for individuell tilrettelegging og hjelpemidler. Samtidig må det være rom for tilpasning til enkeltpersoner som trenger det når universelle løsninger ikke er nok, for å sikre likeverdig tilgjengelighet. Universell utforming skal ikke bare fjerne fysiske hindringer og barrierer, men også gi muligheten til reelt medborgerskap: likeverdige borgere i et demokratisk samfunn.⁹

ØKT KUNNSKAP OG HOLDNINGSENDRING

Unge vet selv hvor skoen trykker og hva som skal til for å kunne delta. Manglende kunnskap om funksjonshemmende forhold, fordommer og negative holdninger er vesentlige hinder for reell politisk deltakelse. Partier og arrangører må selv ta ansvaret å øke sin kompetanse om funksjonsmangfold og sørge for å følge opp at hensiktsmessige tiltak gjennomføres i praksis.

Et mål må være tilgjengelig informasjon i partienes kommunikasjonskanaler. Dette kan eksempelvis gjennomføres ved øremerket økonomisk støtte til utforming av tilgjengelig informasjonsmateriale.

Å delta i demokratiet er grunnleggende for alle borgere

⁹ <https://ungefunksjonshemmede.no/ressurser/publikasjoner/utdanning/sta-opp-mot-hatprat-2020/>

LOVFESTET ASSISTANSE OG TRANSPORT

Tilgjengelig informasjon, kommunikasjon og digitale tjenester bør lovfestes på alle samfunnsområder. Transport i forbindelse med politisk arbeid må sikres de som trenger det. Når det kommer til assistanse som BPA (brukerstyrt personlig assistanse) og ulike hjelpemidler er det kommunene som per i dag har ansvar for forvaltning av tjenester. Kommunale selvstyrer innebærer ulik praksis for tildeling av tjenester, og hva man får tilgang på og kvaliteten på tjenestene vil avhenge av hvor man bor. Det går ut over unge som ønsker å delta i politiske forum, men som ikke får mulighet til det på grunn av manglende assistanse. Å delta i demokratiet er grunnleggende for alle borgere og det bør sikres tilgang til politiske forum på lik linje med majoritetsbefolkningen ved lovfestet assistanse og hjelpemidler til aktiviteter som dette.

CRPD

For å øke demokratisk deltakelse for mennesker med funksjonsnedsettelse og kronisk sykdom må FN-konvensjonen om rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne (CRPD) inkorporeres i menneskerettighetsloven. CRPD omfatter alle samfunnets sektorer og vil bidra til at unge med funksjonsnedsettelse får oppfylt sine rettigheter i større grad. Til tross for at CRPD er ratifisert i norsk lov finnes i dag ikke statistikk som måler gjennomføringen av dette og hvorvidt kommuner tar hensyn til konvensjonen. Ved inkorporering av konvensjonen i menneskerettighetsloven vil vernet stå sterkere enn det gjør i dag. Barrierene som oppstår som følge av fysiske barrierer, lavt kunnskapsnivå og manglende universell utforming er samfunnets ansvar, ikke den enkelte person med funksjonsnedsettelse eller kronisk sykdom. Ved at partier og politiske forum unnlater å iverksette tiltak som fremmer tilgjengelighet sendes signaler om at det er greit å utelate noen. Konsekvensen er at ikke alle mennesker får oppfylt sine demokratiske rettigheter i samfunnet. At man lar være å iverksette tiltak som øker tilgjengelighet og tilgang til informasjon bør defineres som diskriminering.¹⁰ På lik linje gjelder manglende tilgang på hjelpemidler, assistanse, tolketjenester og transport i sammenheng med politiske deltakelse. Dette er for mange helt avgjørende å få på plass for å kunne delta aktivt i demokratiet.

¹⁰ CRPD-koalisjonen, sivilt samfunn. Alternativ rapport til FN-komiteen for rettigheter til mennesker med nedsatt funksjonsevne. 2019 s 43

OM UNGE FUNKSJONSHEMMEDE

Unge funksjonshemmede er en interesseorganisasjon for 38 frivillige barne- og ungdomsorganisasjoner, som til sammen har over 25 000 medlemmer.

Vårt formål er å sikre deltakelse og samfunnsmessig likestilling for ungdom med funksjonsnedsettelse og kroniske sykdommer.